

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΟΥ “ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ,”

Ι. ΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

των νέων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν.

Εἰς τὰς καλλιτεχνικὰς ἐκθέσεις ἐν Ἑλλάδι πα-
ρατηρεῖ τις τὰς μεγαλειτέρας ἀντιθέσεις. “Ὅλοι αἱ
τεχνοτροπίαι τοῦ Βορρᾶ συγκροτοῦνται εἰς μίαν ὁρυ-
θώδη ἐκδήλωσιν γραμμῶν, σχημάτων, χρωμάτων
κλπ. μέχρι τοῦ σημείου τῆς ἀκαταληψίας. Διὰ τὴν
διακρίνῃ ὅμως μίαν ἀλήθειαν, μίαν εἰλικρινῆ τάσιν
πρὸς ἓνα ἰδεῶδες τὸ ὅποιον νὰ ἐκπροσωπῇ τὴν φυ-
λὴν, πρέπει ν’ ἀνατρέξῃ μέσῳ τῶν συζητήσεων τῶν
πολλῶν εἰς ἓνα ταπεινὸν ἐργάτην, καὶ αὐτὸν ὡς ἐπὶ
τὸ πλεῖστον ἀγνοούμενον καὶ ἀμφισβητούμενον ὑπὸ
τῶν πολλῶν.

Ἡ τέχνη διὰ τὴν ἐξυπηρετῇ ἀληθινὰ ἓνα λαὸν
καὶ νὰ ἀνήκῃ εἰς μίαν φυλὴν πρέπει νὰ ἐξέρχεται
ἀπὸ τῶν σπλάγχνων αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, νὰ ζῇ τὴν ζωὴν
του, νὰ περιβάλλεται τὰς ἰδέας του καὶ νὰ ἐννοεῖται
παρ’ ὅλων μόνον οὕτω δύναται ν’ ἀναπτυχθῇ τέ-
χνη ἀνάλογος πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ ἔθνους.
“Ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον εἰρ-
γάσθησαν καὶ ἀνεπτύξαν τὰς τέχνας. Ἀτυχῶς ἐν
Ἑλλάδι δὲν ἀνεπτύχθη ἀκόμη τὸ αἶσθημα ἐκείνο
τοῦ καλοῦ, τὸ ὅποιον καθοδηγεῖ τὸν Καλλιτέχνην.
Οἱ δὲ Ἕλληνες καλλιτέχνηται ἡναγκασμένοι νὰ κα-
ταφεύγουν εἰς ξένας Ἀκαδημίας καὶ ξένας σχολὰς

ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ ἀρκετὰ ἴσως τε-
χνικὰ ἐφόδια, ἀλλὰ καὶ μὲ ξέναν τεχνοτροπία” δὲν
ἀπέκτησαν ἀκόμη ἴδιον τρόπον ἐργασίας, ὡς ἐκ τοῦ-
του ἐκλαμβάνουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ μέσον ὡς
σκοπὸν καὶ ἐπιδίδονται ὅλοι εἰς τεχνικὰς ἐκζητήσεις,
μηδεμίαν καταβάλλοντες προσπάθειαν ὥπως αἰσθαν-
θοῦν μὲ εἰλικρίνειαν τὴν ζωὴν τῆς Πατρίδος των.
“Ὅταν δὲ ἡ τέχνη παύσῃ νὰ εἶναι εἰλικρινὴς καὶ νὰ
ἐκφράζῃ αὐτομάτως τὴν γενικὴν ἐντύπωσιν τοῦ αἰ-
σθήματος καὶ καταφεύγει εἰς τὰ μέσα τῆς ἐνερ-
γείας καὶ κάμνει τὰ μέσα ταῦτα σκοπὸν τῶν προσπα-
θειῶν τῆς, τότε τὸ ἀξίωμα τῆς τέχνης τοῦ νὰ ἐκ-
φράζῃ μὲ εἰλικρίνειαν τὴν αὐτομάτην συγλήψεσιν τῶν
πολλῶν ἢ τοῦλάχιστον τῆς πλειονότητος ἐκμηδενί-
ζεται καὶ ἐπέρχεται ἡ μοιραία κατὰπτωσις. Τοιοῦ-
τοτρόπως, παρατηροῦμεν ὅτι αἱ τάσεις τῆς νέας Ἑλ-
ληνικῆς τέχνης, παρὰ τὰς προσπάθειάς ταύτας τῆς
μιμήσεως ξένων τεχνοτροπιῶν, οὐδένα ἀπολύτως
πνευματικὸν κύκλον χαράσσουσιν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς
τέχνης. Τὸ παράδειγμα τοῦ Γύζη οὐδεὶς ἠκολού-
θησεν ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ζωγράφων” ὅλοι
κατέγιναν νὰ προσαρμόσουν τὴν τέχνην των εἰς τὰς
τεχνοτροπίας τῶν Βορείων καὶ ἂν ἐξαιρέσωμεν τὸν
ἀγνώστον καὶ λησμονηθέντα Πολυχρόνην Λεμπέσην
ὁ ὁποῖος παραμένει ἀκόμη μοναδικὸν παράδειγμα εἰ-
λικρινείας καὶ ὑγιτοῦς ἀντιλήψεως τῆς τέχνης, οὐδεὶς
ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ζωγράφων ἀντεγχεῖ εἰς
μίαν ὅπωςδήποτε σοβαρὰν κριτικὴν, ἢ ὅποια πρωτί-
στως ἔχει καθήκον νὰ δια φωτίσῃ καὶ νὰ προαγάγῃ
τὰ καλλιτεχνικὰ ἔνστικτα τοῦ λαοῦ. Οὕτε ὁ Νικη-
φόρος Λύτρας ἄλλως τε, παρ’ ὅλας τοῦ τὰς προ-
σπαθείας καὶ τὰς μεγάλας τοῦ ἀρετάς, ἰδυνήθη ν’
ἀποφύγῃ τὰς ἐξεζητημένας διακοσμημένους παραπλα-
νήσεις, πολὺ δ’ ὀλιγώτερον ὁ Γ. Ἰακωβίδης, ὁ ὁ-
ποῖος ἐν Ἑλλάδι τοῦλάχιστον οὕτε ἐν ἔργον ἐξε-
τέλεσεν ἄξιον νὰ καθέξῃ θέσιν τινα εἰς τὴν ἀναγεν-

νησιν τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης. Ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ὅσα ἐξετέλεσεν ἐν Γερμανίᾳ λ. γ. ὅπως εἶνε τὸ «Κονσέρτο», τὸ ὁποῖον ἠγόρασεν ἡ Ἑλληνικὴ Παναγοθήκη, δὲν ἔχει χαρακτηριστὰ Ἑλληνικῆς ἀντιλήψεως. Οὐτε εἶνε δυνατόν νὰ ἐνομάσωμεν τέχνην τὴν πλήρη τεχνικῶν σφαλμάτων «Ἑστιάδα» τοῦ τῆς ἐφετεινῆς Ἑλθέσεως ἡ ὁποία ἐλαττώνει καὶ αὐτὴν τὴν Γερμανικὴν τεχνικοτροπίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐξετέλεσε τὰ γνωστὰ ἔργα του καὶ τὰ ἑποῖα ἠγοράσθησαν ἀπὸ τοὺς καλοὺς νοικοκυραίους τῆς Ἀμερικῆς.

Τῶν νεωτέρων αἱ τάσεις εἶνε ἐν τοσούτῳ κάπως παρήγοροι· αἱ προσπάθειαι τῶν νὰ μελετήσουν τὸ Ἑλληνικὸν εἶδος, θὰ δώσουν νέαν ὥθησιν εἰς τὴν Ζωγραφικὴν ἐν Ἑλλάδι. Ἡ αἰσθησις τῶν γραμμῶν καὶ τοῦ χρώματος ὅ' ἀντικαταστήσῃ σιγὰ σιγὰ καὶ τεχνικοτροπίαν (manierisme) καὶ νέα σκέψις θὰ παρακολουθήσῃ τὴν νέαν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος.

Τοιοῦτοτρόπως εἶνε βέβαιον ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ὅ' ἀναπτύχῃ τέχνη καὶ ὡς Ἑλληνικὴ μὴ ἐπηρεαζομένη ἀπὸ τὰς κατὰς ἐξείας δοξασίων τῶν Βορείων οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται ἀναλόγως πρὸς τοὺς κλιματολογικοὺς λόγους τῆς χώρας τῶν.

Ἀντιθέτως ἐν τούτοις ἐν Ἑλλάδι πρὸς τὰς προσαθείας τῆς ἀτομικῆς ταύτης ἐργασίας τῶν καλλιτεχνῶν μας τὸ κοινόν, τὸ μέγαλον δημόσιον, αἱ ὁμάδες, ἡ Πολιτεία, ἡ Κυβέρνησις, ὁ κληρὸς, ὁ Βασιλεὺς, οἱ αὐλικοί, οἱ πλουτοκράται, οἱ ἄνθρωποι, ὅλοι τέλος οἱ Ἕλληνας οὐδεμίαν ποτὲ κατέβαλον προσπάθειαν πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν τῆς χώρας τῶν, ἡ ὁποία μέχρι πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ἦτο τὸ μοναδικὸν παράδειγμα εἰς τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ ὑπεροχὴν τῆς τέχνης τῆς.

Ἔως πότε αἱ βιοτεχνίαι θὰ δανείζονται τὴν ἐκκολον ἐργασίαν τῶν ξένων ἐθνῶν; Ὅλοι κολακεύονται νὰ στολίζουν τὰ σπήτια τῶν μὲ ξένα τεχνουργήματα, καὶ ὅσα ἀκόμη κατασκευάζουν Ἕλληνας, εἶνε ἀντίγραφα τῶν ξένων καταλόγων. Ἡ ἀκηδεία αὕτη τῆς Πολιτείας πρὸς τοὺς τεχνίτας ἔσπερον τὴν τέχνην εἰς τελείαν κατὰπτωσιν. Τὰ ἔργα τῆς ζωγραφικῆς ἐξηρτελήθησαν καὶ εἶνε θαῖμα ἂν εὐρεθῇ ἀγοραστὴς δίδων περισσοτέρας τῶν πεντακοσίων δραχμῶν ἢ γλυπτικὴ ἔπαυσε πλέον νὰ συγκινή τοὺς Ἕλληνας καὶ οὐδεὶς ἐνδιαφέρεται δι' αὐτήν· οἱ ἀπόγονοι τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Πραξιτέλους εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀπώλεσαν τὴν αἰσθησιν τοῦ καλοῦ, ὥστε ἀρκούνται νὰ μεταβληθοῦν εἰς ἀπλοὺς φύλακας καὶ ἐπιστάτας τῶν ἀρχαίων ἔργων, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ δημιουργήσουν τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ μαρτυρῇ ὅτι ἡ ζωὴ τῶν διατηρεῖ ἀκόμη κάποιαν πλαστικὴν ὁμορφίαν, ἀνάλογον πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὴν φυλὴν.

Οἱ Ἕλληνας γλύπτει ἐν τούτοις, ὡς ἄτομα, ἐπέτελεσαν θαύματα, οὐτε συγκρίνεται ἡ σταθερὰ ὑπεροχὴ τῶν ἀπέναντι τῶν εὐκόλων ἐπιτυχιῶν τῆς Ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς. Τὸ ἔργον τοῦ Δρόση, τοῦ Χαλεπᾶ, τοῦ Βισαράκη καὶ ἄλλων εἶνε καὶ θὰ μένῃ μοναδικὸν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς νέας Ἑλληνικῆς τέχνης. Δὲν εἶνε ὁ τόπος ἐδῶ σήμερον νὰ ἀναπτύξῃ τις ἐν ἐκτάσει τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι ἀποδεικνύουν τὴν ἀλήθειαν ταύτην, εἰς δεδομένῳ ἐν τούτοις περιστασίῳ ὅ' ἀναλυθοῦν αὐτὰ ταῦτα τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα παρήχθησαν τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν ἐν Ἑλλάδι καὶ θὰ δυνηθῇ ἕκαστος νὰ κατανοήσῃ τις διαφορὰς καὶ τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τῶν τεχνῶν τούτων τοῦ Ὁραίου.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅς ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἔργων τῆς Ζωγραφικῆς καὶ τῆς Γλυπτικῆς τῆς ἐφετεινῆς ἐκθέσεως.

II. Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Δεν θὰ ἐπιμεινόμεν ἐξετάζοντες συνολικῶς τὴν κατάστασιν καὶ τὰς τάσεις τῆς ζωγραφικῆς ἐν Ἑλλάδι· παρήγορον εἶνε ὅτι ἐν τῶν νέων ὑπάρχουν μερικοί, οἱ ὁποῖοι καὶ μὲ περισσοτέραν εἰλικρίνειαν ἐργάζονται καὶ μὲ ἀτομισμὸν, ὁ ὁποῖος θὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὸν ἄγονον Ἀκαδημαϊσμόν τῶν ξένων σχολῶν.

Ἐκ τῶν νέων, ἐφιστὰ τὴν προσοχὴν μας ἡ ἐξελίξις τοῦ Ν. Ὁθωναίου. Ἡ τέχνη του ἡ ὁποία μέχρι τινὸς ἦτο ἀσταθὴς καὶ ἐπιτηδευμένη, ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ εὐστάθειαν, αἱ μελέται του εἰς τὰ τοπεῖα τὰ ὁποῖα ἐκθέτει εἶνε εὐσυνειδήτοι· ἤρχισε νὰ μελετᾷ σταθερὰ πλέον τὴν Ἑλληνικὴν φύσιν, οἱ τόνοι τοῦ συμπληθεῖ καὶ ἀρμονικοὶ ἔχουν ἀκόμη τὴν βαρεῖαν τεχνικοτροπίαν τοῦ Μονάχου, δὲν ἀπηλλάχῃ τῆς δυνατῆς ἐπιβολῆς τοῦ διδασκάλου του Zügel, εἶνε ὅμως ἀρκετὰ νέος, ἐργαζόμενος ἀκαταπόνητα μὲ τόσῃ εὐσυνειδήσιαν, ὥστε ἐλπίζομεν ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ὅ' ἀποβῇ σπουδαιότατος παράγων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τοπιογραφίαν.

Εἶνε γνωστὴ ἡ προσωπικότης τοῦ κ. Ὁδ. Φωκᾶ σήμερον ὅμως ὁ τεχνίτης παρουσιάζεται ἐν πλήρει ἀκμῇ τοῦ ταλάντου. Ἡ εὐσυνειδήτος ἐργασία του ἡ τελείως ἀρμονικομένη πρὸς τὸν ἄνθρωπον εἶνε ἡ πρώτη ὥθησις τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης διὰ τὴν ζωγραφικὴν τοῦ ὑπαίθρου. Ὁ Φωκᾶς εἶνε ὁ πρόδρομος ὅλων ἐκείνων τῶν νέων ποὺ θὰ ἔλθουν νὰ μελετήσουν τὰ βουνὰ μας, τὴν γλῶσσαν μας, τὴς ἐλθῆς μας, τὸ χῶμα αὐτὸ ποὺ πατοῦμε καὶ ποὺ μᾶς ἐθρεψε μὲ τὰ ὠραιότερα ὄνειρα διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος μας. Ἐκεῖνος ὅμως ἐκ τῶν νεωτέρων ζωγράφων μας ὁ ὁποῖος εἰσέδυσσε βαθύτερα εἰς τὸ μυστήριον τοῦ Ἑλληνικοῦ φωτός εἶνε ὁ Ἐπ. Θωμόπουλος τῶν Πατρῶν. Τὸ τάλαντόν του, ἕνα τάλαντον καθαρῶς διακοσμητικόν, ζῇ μέσα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φύσιν μὲ μίαν ἐντασιν ὑπερβολικὴν ἴσως πολυλάκις, ἀλλὰ μᾶς δίδει ἐνίοτε εἰς μερικὰ κομμάτια τοῦ ἀπολύτως τὴν ἐντύπωσιν τοῦ χρωματισμένου φωτός μέσα ἀπὸ τὰς λεπτοτέρας ἀσυχρώσεις τοῦ κυανοῦ καὶ τοῦ κιτρίνου. Ὁ Θωμόπουλος ζῇ τὴν Ἑλληνικὴν φύσιν, τὰ Ἑλληνικὰ ἀσχογιάλια καὶ τ' ἀποδίδει μὲ ἕνα μάτι καθαρῶς διακοσμητικόν χωρὶς καμμίαν σκέψιν, καμμίαν ἐνέργειαν αἰσθητικὴν, κανένα σκοπὸν ἀνώτερον. Θέλει νὰ συγκρατήσῃ μέσα εἰς τὸν περιερισμένον χῶρον τῆς ἐθόνος του τὴν ἐντύπωσιν ποῦ τοῦ κάνει τὸ τοπεῖον εἰς τὸ ζωγραφικόν του μάτι, ἡ τεχνικοτροπία του κάπως ἀτομικὴ ἐνίοτε, εἶνε ἐξεζητημένη καὶ κουραστικὴ, λησμονεῖ ὅτι ἡ τέχνη εἶνε τὸ μυστικόν τοῦ τεχνίτου καὶ ὅτι τὸ βέβηλον μάτι μόνον τὸ ἀποτέλεσμα πρέπει νὰ ἐξετάζῃ. Ὁ ἐκ Βόλου πρῶτον φορὰν ἐκθέτων συγκεντρωμένον τὸ ἔργον τοῦ κ. Κ. Γκέσκος προξενεῖ ἐντύπωσιν διὰ τὸ αὐστηρόν του σγῆδρον τὸ ἀκριβὲς καὶ μελετημένον ὅπως μερικῶν παλαιότερων Γάλλων διδασκάλων. Τὸ πορτρέτο τῆς μητρὸς του ἰδίᾳ εἶνε ἀληθινὸν κόσμημα τῆς ἐκθέσεως. Ὁ Γκέσκος εἶνε ποιητὴς ἡ ἀτομικὴ του ἐργασία, ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως καὶ αὕτη ἀκόμη ἡ

Κ. Γκάτσου.

Η εικόνα μου.

συνθετική του αντίληψης όπως φαίνεται από τα σχήματα του, μάς δίδουν την ελπίδα ότι ταχέως θα ιδώμεν ένα ισχυρόν τάλαντον εξελισσόμενον εις ωραίωτατα έργα. Τὰ τοπεία του των «Μετιώρων» είναι συνθετιμένα με τοιοῦτον μυστικισμόν, με τόσην ποιησιν, με τοιαύτην ἀπλότητα, πού δεν μάς ἐσυνείθησαν μέχρι τοῦδε οἱ «Ἕλληνες ζωγράφοι». Ἐξαιρετικήν ὥμως ζωγραφικὴν ἰδιοσύνην ἔχει καὶ ἡ δις Ἰγγ. Στεφάνου· αἱ δάφνες καὶ τὰ τοπεία τῆς εἰνε με ἰσχυρὰν ἀντίληψιν ζωγραφισμένα· ἀνεπιτήδευτα ὥπως εἰνε με τὴν λεπτὴν ἀρμονίαν των τόνων καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἀτμοσφαίρας μᾶς ἀναγκάζουν ν' ἀναμένωμεν με χαρὰν τὴν ἐξελίξιν τῆς ἰδιοσύνης τῆς. Ἡ δις Σ. Λασκαρίδου τῆς ὁποίας τὸ τάλαντον τοσοῦτον ἐξετιμήθη, ἐκθέτει ἐκτός των τοπειῶν τῆς μίαν σύνθεσιν «Ἰσπανίς Χορεύτρια»· ἡ μετὰστασις αὐτὴ εἰς τόσον μικρόν χρονικὸν διάστημα εἰνε ἐπαινετή, οὔτε ἦτο εὐκόλουν νὰ περικλείσῃ εἰς ἓνα πίνακα τέσσαρα πρὸς ἑπτα δρώντα καὶ ἀποδώσῃ εἰς ἓνα ἕκαστον τὴν ἐκφράσιν καὶ τὴν ψυχολογημένην στάσιν, ἐν τοσοῦτῳ τὸ ἔργον τῆς αὐτὸ ἔχει ἀρκετὰς ἀρετάς, παρ' ὅλην τὴν μίμνησιν των Γάλλων impressionistes.

Ἡ αὐτοπροσωπογραφία τοῦ νεαροῦ ζωγράφου κ. Ν. Λύτρα εἰνε ἀπὸ τὰ καλὰ ἔργα τῆς ἐκθέσεως. Ἀτελείωτον ὥπως εἰνε τὸ ἔργον εἰνε ἐκτελεσμένον με ἓνα πλάτος· καὶ με δεξιότεχνίαν γηλευτήν. Με τὸ ἔργον αὐτὸ βεβαίως μᾶς δεικνύει ἂν ὅχι ἄλλο ὅτι εἰς τὸ Μόναχον δὲν ἐσπούδασε εἰς μάτην ἄς ζητήσῃ τώρα νὰ μελετήσῃ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν φύσιν με εἰλικρίνειαν διὰ νὰ συνεχίσῃ καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἀλησμόνητου πατρὸς του. Ἀξίος ἰδιαίτερας προσοχῆς εἰνε καὶ ὁ ἐκ Κερκύρας πρῶτην φοράν ἐκ-

θέτων Μάρκος Ζαβιτσιάνος· τὸ ἔργον του εἰνε ἀτομικόν, αἰσθάνεται καὶ σκέπτεται με τὴν ἴδια του ψυχὴ καὶ ἀντίληψιν, ἡ τέχνη του ἐν τοσοῦτῳ ὑστερεῖ, δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸς αἰσθητικὰς του συγκινήσεις, τὸ σχέδιόν του πτωχόν, μᾶλλον ἐξεζητημένον· ὁ νέος αὐτὸς προχωρῶν καὶ τελειοποιούμενος ἀσφαλῶς θα γίνῃ μία ἐξαιρετικὴ φυσιογῶν· μία εἰς τὴν Ἑλ. Τέχνην.

Ὁ Κερκυραῖος ἐπίσης Κογεβίνας ἔχει με τὴν ἀριστοκρατικὴν καὶ εὐγένειαν τῆς γραμμῆς του καὶ τοῦ χρώματος κατ' ἐντελῶς ἀτομικόν· θὰ τὸ ἐκτυλίξῃ ἄραγε εἰς ωραία ἔργα; Τὸ ἐλπίζομεν διότι εἰνε τισὶν νέος καὶ ἐργάζεται εἰς τὰ κέντρα ὅπου ἡ ἐξέλιξις εἰνε βεβαία.

Ἀξίος ἐπίσης ἰδιαίτερας μνείας εἰνε ὁ Ο. Ἀργυρός, ὁ ὁποῖος τελειοποιεῖται εἰς τὸ Μόναχον—τὸ ἔργον του «Μετὰ τὸ παιχνίδι» εἰνε μία θετικὴ καὶ εὐσυνείδητος προσπάθεια—καθὼς καὶ ὁ Σ. Παπαπαναγιώτου με τὰς δύο του ἐλαιογραφίας, τὸ «Κυνήγι τῆς γήρας» καὶ τὸ «Ζευγάριον». Ἐπιτυχὴς με λεπτοτάτην αἰσθησιν χρώματος καὶ σχεδίου εἰνε ἡ προσωπογραφία τῆς Κας Θ. Π. τοῦ κ. Εὐαγγ. Ἰωαννίδου καθὼς καὶ τὸ pastel τῆς δος Κ. τοῦ ἰδίου. Ἀντιθέτως ἐν τοῦτοις πρὸς τὴν παρήγορον καὶ προσδευτικὴν ταύτην ἐργασίαν των νέων ὁ κ. Γ. Ἰακωβίδης παρουσιάζεται κουρασμένος καὶ ὀπισθοδρομικός. Οὔτε ἡ «Ἑστίας» του, οὔτε τὸ πορτραῖτο τῆς κ. Π. προσθέτουν τίποτε εἰς τὴν γνωστὴν τεχνολογίαν του, τὴν φωτογραφικὴν δηλαδὴ ἀναπαράστασιν προσώπων καὶ πραγμάτων· ἡ Ἑστίας του ἰδίᾳ εἰνε ἔργον ἐντελῶς ψευδὲς καὶ ἐπιτηδευμένον, οἱ τόνοι του δυσαρμονικοί, τὸ σχέδιόν του ἐλαττωματικόν, τὸ ὀριστερὸν χερὶ τῆς ἐξω ἀπὸ κάθε ἀνεκτὴν δυσαναλογίαν. Μᾶς ἀπέζημιώνει ἐν τοῦτοις με τὰ Κυδωνία του, τὰ ὁποῖα εἰνε με εὐσυνείδησιν καὶ ἀκριβείαν ἐκτελεσμένα.

III. Η ΓΛΥΠΤΙΚΗ

Εἰς τὴν γλυπτικὴν παρουσιάζεται κάποια τάσις ἐκ μέρους των νέων γλυπτῶν σοβαρωτέρως ἔργασιν. Ἡ ἀκαμπτὸς ἑλληνικὴ γλυπτικὴ ἀρχίζει νὰ κινῆται με χάριν, νὰ ζῇ κάποιαν ζωὴν σκέψαις ἂν νὰ ζητῇ νὰ ἐπανεῖθῃ πρὸς τὴν παλαιὰν τῆς δόξαν. Ὁ Γάλλος κ. Sain με τὴν ἀκριβολόγον καὶ μικροβιογραφικὴν τέχνην του δὲν συγκινεῖ με τὰ εἰδωλία του τὸ μάτι τοῦ Ἑλλήνος τὸ γυμνασμένον κάτω ἀπὸ τὸ πλατύτατον αὐτὸ φῶς τῆς Ἀττικῆς. Ἀλλ' ἡ ποτὴ τέχνης καὶ ἄλλα σχήματα ζητεῖ τὸ Ἀττικὸν Φῶς, τὸ Φῶς ποῦ ἔδωκε τὰ ωραιότερα πλαστικὰ σχήματα ποῦ ἐδημιούργησεν ὁ ἄνθρωπος.

Μία κεφαλὴ ἀνδρὸς π. γ. ἐκεί εἰς μίαν γωνίαν καμωμένη ἀπὸ τὸν Ἑλληνα γλύπτην κ. Κουλουρῆν εἰνε ἀσυγκρίτως πιᾶστικωτέρα καὶ θετικωτέρα ἀπὸ τὴν προτομὴν τοῦ Βασιλέως τὴν ὁποίαν ἐφιλοτέχνησεν ὁ Γάλλος γλύπτης. Τὰ ἀνάγλυφα τοῦ κ. Στεργίου, ἡ προτομὴ τοῦ κ. Ν.Ν.Α. τοῦ κ. Τόμπρου, καὶ ἡ προτομὴ τῆς Δος Κ. τοῦ κ. Α. Δούκα εἰνε ἔργα πλαστικὰ με εὐσυνείδησιν ἐκτελεσμένα. Αἱ

προσπάθειαι τοῦ κ. Ζευγώλη συμπαθεῖς, ἡ ἐκζητήσις ἐν τοῦτοις τῶν θεμάτων του καὶ ἡ γεμάτη **manierisme** τεχνουργία του μᾶς ἀφίουν ν' ἀναμείνομεν ὑπερτέραν ἀντίληψιν τῆς τέχνης του.

Ὁ κ. Θ. Θωμόπουλος ἐλκύει ἰδιαίτατα τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπισκεπτῶν. Τολμηρὸς, μεγαλοιδεότης, ἀκολουθεῖ τὸν δρόμον τῆς Μεγάλης, τῆς Ἐλευθέρας Τέχνης. Πλήρης ἀτομισμού, συμβολίζει εἰς τὰ ἔργα του ἰδέας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὰς πτέρυγας τῆς τέχνης. Ἡ Κεφαλὴ τοῦ νεανίου εἶνε σπουδῇ γεμάτη ἀπὸ ἰλαρότητα, χάριν καὶ ἔκφρασιν, ὅπως ἀντιθέτως τὸ στίσις «Γιὰ τὴν Πατρίδα» εἶνε εὐφάνταστον καὶ μὲ δυνατὰς γραμμὰς, χαρακτηριστικὸν δὲ τὸ πρόπλασμα τοῦ «Κυναιγείρου» ἐν τῷ ὁποίῳ κυριολεκτικῶς ἐνσαρκώνει τὸν ὕψιστον βαθμὸν τοῦ ἥρωϊσμοῦ.

IV. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ἀτυχῶς εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ὀλίγιστα ἔργα ἐκτίθενται καὶ ταῦτα μαθητικὰ πρωτόλεια, τὰ πλεῖστα μηδεμίαν σημασίαν ἔχοντα διὰ τὴν ἐν γένει ἐξέλιξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐν Ἑλλάδι δυστυχῶς ὑποχρεωμένη ν' ἀκολουθῇ τὰς συνηθείας τῶν νεοπλουτῶν πηραπαίει εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ γνωρίσματα τῶν κακῶν ἔξεων τῆς ζωῆς τῶν μεγαλοπτόλεων.

Ἀπώλεσε κάθε χαρακτήρα ἰδίας ζωῆς καὶ ὅταν δὲν μιμεῖται παραποιῶσα τοὺς γνωστοὺς ἑλληνικοὺς ρυθμοὺς, καταφεύγει καὶ αὕτη εἰς τὰ πρόχειρα σχεδιάσματα τῶν διαφόρων γαλλικῶν ἢ γερμανικῶν ρυθμῶν καὶ προσπαθεῖ ὡς ἐψιμυθιωμένη ἐταίρα νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν ψεύτικην ὡμορφίαν της.

Τὸ Ἑλληνικὸ σπῆτι δὲν κατέστη ἀκόμη τὸ ἀντικείμενον τῆς ἰδιαίτερας μας ἀγάπης, Ἡ Ἑλληνικὴ αὐλὴ μὲ τὰς πλατεῖας λευκάς ἐπιφανείας τῶν χωρικῶν σπητιῶν ποῦ ἔπρεπε νὰ χρησιμεύσουν ὡς τὸ κυριώτερον θέμα, **Leitmotiv**, τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς περιεφρονήθησαν ἀπὸ τοὺς νεωτέρους Ἑλληνας καὶ ὅλη των ἡ προσοχὴ περιστράφη εἰς τοὺς συνδυασμοὺς ἀγνώστων κλασικῶν γραμμῶν. Ἡ ὕλη διεστράφη, ὁ δὲ γύφος παίζει τὸν μεγαλήτερον ρόλον εἰς τὰς ἀκαλαίσθητους καὶ βαρβάρους διακοσμήσεις τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῶν οἰκιῶν. Τίποτε δὲν μαρτυροῦν, ἂν ὅχι ἄλλο, τουλάχιστον στοιχειώδη προσπάθειαν πρὸς καλλιτέραν καὶ εὐπρεπεστέραν παράστασιν τοῦ ἀτομισμού τοῦ νεωτέρου Ἑλλήνου.

Ἐν τοσούτῳ ἀξιόλογος εἶνε ὑπὸ πᾶσαν ἐποψὴν ἡ μελέτη τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Τσίλλερ διὰ τὴν διασκευὴν τοῦ Λυκαβητοῦ. Δὲν γνωρίζω ἂν ἡ ἰδέα τοῦ νὰ συνδυασθῇ ἡ κατασκευὴ τοῦ «Ἡρώου» ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λυκαβητοῦ μετὰ τῶν ἀεροθεραπευτηρίων συμβάλλει εἰς τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Πάντως ὅμως ἡ ἀεροθεραπεία θὰ φέρῃ τ' ἀποτελέσματά της καὶ θὰ τονώσῃ μὲ νέαν ζωὴν τοὺς Ἑλληνας ὅπως σκεφθοῦν σοβαρῶς ὅτι μετὰ ἐκατὸν ἐτῶν ἑλευθερίαν εἶναι καιρὸς νὰ στρέψουν

τὴν προσοχὴν των πρὸς τὴν ἰδίαν ζωὴν καὶ νὰ τὴν ἐρμηνεύσουν μὲ ὅλην τὴν ἀπλότητα, μὲ τὴν ὁποῖαν οἱ πατέρες των ἔζησαν καὶ τοὺς ἐδῶσαν τὴν ἑλευθερίαν.

ΤΕΧΝΟΚΡΙΤΗΣ

Μία γυναῖκα λέγει ὅλην τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν Θεόν, σχεδὸν ὅλην εἰς τὸν πνευματικόν, τὴν μισὴν εἰς τὸν φίλον της, καὶ τὸ εἰκοστὸν σ' ἐκεῖνον ποῦ ἀγαπᾷ.

Πιερ Βέμπερ

Ἐκεῖνο ποῦ μοῦ κάμνει στὸν κόσμον ἐντύπωσιν εἶνε ἡ ἀδυναμία τῆς δυνάμεως ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς δυνάμεις, τὴν δύναμιν καὶ τὴν διάνοιαν, ἐκεῖνη ποῦ ἠττάται στὸ τέλος εἶνε ἡ δύναμις.

Ναπολέον Α'

Εὐτυχία εἶνε μία πτῆσις λευκῶν πτηνῶν ἐπάνω εἰς ραγισμένα μάραθα.

Καρνίσι

Ἡ ψυχικὴ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποῖαν εὐρίσκεται κανεὶς μὴ ἀναγνωρίζων τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον κάνει, ἐρχεται ὅταν εἴτε δὲν θέλει νὰ ἐξελέγῃ διὰ τοῦ λογικοῦ τὴν προᾶξιν του, εἴτε τὸ καὶ χειρότερον, μεταχειρίζεται τὸ λογικὸν διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν προᾶξιν του.

Τολστόη

Ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκλαμβάνομεν ὡς ἀρετάς, δὲν εἶνε σιγῆς ἐμὴ μῦθα πράξεις καὶ συμφερόντων διαφόρων, τὰ ὁποῖα ἡ τύχη εἴτε ἡ δέξιοιά μας ἤξεύρει νὰ τὰ ἐξαλωμῇ διότι οὐκ ἰσχύει πᾶντοτε ἡ δύναμις ἢ ἡ ἀγνότης, κάμνουν τοὺς ἄνδρας γυναικόφρονες καὶ τὰς γυναῖκας τιμίας.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

Κ. Γκέσκου.

Κεφαλὴ γυναικὸς